

Wizerunek starości i autorytet osób starszych w opinii młodzieży z uwzględnieniem czynników socjodemograficznych

Image of old age and authority of the elderly in the opinion of young people, taking into account sociodemographic factors

Estera Jursa^{1,A-D}, Weronika Kolbuch^{1,A-D}, Paulina Poznańska^{1,A-D}, Karolina Sobota^{1,A-D}, Justyna Stawarczyk^{1,A-D}, Ewa Smoleń^{2,C,F}, Wioletta Boroń^{1,A-D}

¹ Studenckie Koło Naukowe Pielęgniarek, Instytut Medyczny, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku, Sanok

² Instytut Medyczny, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku, Sanok

A – koncepcja i projekt badania, B – gromadzenie i/lub zestawianie danych, C – analiza i interpretacja danych,

D – napisanie artykułu, E – krytyczne zrecenzowanie artykułu, F – zatwierdzenie ostatecznej wersji artykułu

Pielęgniarstwo i Zdrowie Publiczne, ISSN 2082-9876 (print), ISSN 2451-1870 (online)

Piel Zdr Publ. 2018;8(2):123–128

Adres do korespondencji

Ewa Smoleń
e-mail: ewasmolen@op.pl

Konflikt interesów

Nie występuje

Praca wpłynęła do Redakcji: 13.09.2017 r.

Po recenzji: 15.10.2017 r.

Zaakceptowano do druku: 10.12.2017 r.

Streszczenie

Wprowadzenie. Osoby starsze to zróżnicowana wiekowo, zdrowotnie i materialnie, twórcza grupa wnosząca znaczący wkład w życie społeczne i ekonomiczne. W opinii młodzieży pozytywne aspekty okresu starości są często pomijane i słabo podkreślone. Odbieranie osób starszych przez społeczeństwo warunkują kulturowe i społeczne przekazy. Bardzo rzadko osoby starsze przedstawiane są w pozytywnym świetle, tj. jako aktywne, wykształcone, kreatywne, kompetentne i wysportowane. Wskazane jest, aby zmieniać takie postrzeganie osób starszych.

Cel pracy. Określenie wizerunku starości i autorytetu osób starszych w opinii młodzieży z uwzględnieniem czynników socjodemograficznych.

Materiał i metody. Badaniem objęto 360 uczniów i studentów kształcących się w mieście Sanok. Zastosowaną metodą był sondaż diagnostyczny, techniką – ankieta, narzędziem badawczym – autorski kwestionariusz ankiety. W analizie statystycznej zastosowano testy: V Craméra, ϕ i χ^2 , przyjmując poziom istotności $p < 0,05$.

Wyniki. Pozytywne skojarzenia ze starością w opinii badanych to doświadczenie życiowe, mądrość życiowa oraz dbałość o rodzinę. Większość młodzieży wskazała na przeciętny autorytet osób starszych w społeczeństwie. Skojarzenia związane ze starością oraz autorytet osób starszych w społeczeństwie różnicowały płeć badanych i rodzaj szkoły, do której uczęszczali. Miejsce zamieszkania nie wpływało na wizerunek starości oraz autorytet seniorów w opinii młodzieży.

Wnioski. Jak wynika z przeprowadzonych badań, należy we wszystkich grupach wiekowych młodzieży, uczących się i studiujących, promować realny, pozytywny wizerunek osób starszych.

Słowa kluczowe: młodzież, osoby starsze, doświadczenie, mądrość, autorytet

DOI

10.17219/pzp/81100

Copyright

© 2018 by Wrocław Medical University

This is an article distributed under the terms of the

Creative Commons Attribution Non-Commercial License

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Abstract

Background. The elderly are a group diversified with regard to age, health and wealth, which considerably contributes to the social and economical life of the society. In the opinion of young people, positive aspects of old age are often overlooked or weakly emphasized. Perception of the elderly is conditioned by cultural and social premises. Elderly people are very rarely positively presented: as active and well-educated, creative, competent and fit. It is advisable to change such notion of elderly people.

Objectives. To identify the image of old age and the authority of the elderly in the opinion of young people, taking into account sociodemographic factors.

Material and methods. The study covered 360 students studying in Sanok. The method used was a diagnostic survey and a questionnaire. In the statistical analysis – V Cramer, ϕ and χ^2 tests were used, assuming the significance level $p < 0.05$.

Results. Positive associations with old age in the opinion of the respondents are life experience, worldly wisdom and care for the family. Most of the youth stated that the authority of the elderly in society is average. Associations of old age and the authority of older people in society were differentiated by the sex of the respondents and by the type of school they attended. Place of residence had no influence on the image of old age and the authority of the elderly in the opinion of young people.

Conclusions. According to the results of the study, it is necessary to promote a real, positive image of the elderly in all groups of students. Emphasizing the importance of authority and positive image of the elderly should take place at different stages of education.

Key words: youth, the elderly, experience, wisdom, authority

Wprowadzenie

Odbieranie osób starszych przez społeczeństwo warunkują kulturowe i społeczne przekazy. Istotne znaczenie ma postrzeganie tego okresu życia w pozytywnym świetle oraz wizja własnego starzenia się. Bardzo rzadko osoby starsze przedstawiane są w dobrym świetle, tj. jako aktywne, wykształcone, kreatywne, kompetentne i wysportowane. Wskazane jest zmienianie takiego postrzegania ludzi w podeszłym wieku. Dla podważenia tych stereotypów ważne znaczenie ma edukacja, która powinna obiektywnie ukazywać nie tylko problemy, ale także szanse i pozytywne aspekty starości.^{1,2} Wskazuje się, że dobre strony starości związane są ze zdrowym stylem odżywiania, z odpoczynkiem, snem, spędzaniem czasu z rodziną oraz znajomymi.^{3,4} Pozytywne starzenie kojarzy się także z: poczuciem spełnienia i zadowolenia, ciągłą aktywnością, wykształceniem, stabilnością finansową oraz zdrowiem.⁵ Jest także związane z aktywnym funkcjonowaniem pomimo chorób i niepełnosprawności, utrzymaniem sprawności fizycznej i umysłowej oraz zaangażowaniem w działania społeczne i produkcyjne.⁶ Zdrowe starzenie wg Światowej Organizacji Zdrowia (World Health Organization – WHO) jest postrzegane subiektywnie jako „pozyskanie lub utrzymywanie funkcjonowania fizycznego, intelektualnego, emocjonalnego, społecznego, zawodowego i duchowego na najlepszym możliwym poziomie samooceny dla starszych dorosłych”.⁷

Postrzeganie osób starszych jest złożone, zróżnicowane i wielowymiarowe. Wpływają na nie czynniki kulturowe, modernizacja społeczeństwa oraz polityka rządowa. Istotne znaczenie mają: płeć, wiek, media i wiedza. Systematycznie rosnąca liczba osób starszych związana ze starzeniem się społeczeństwa stwarza potrzebę określenia owej grupy i określenie pozytywnych postaw wobec seniorów. Działania edukacyjne i społeczne powinny przedstawiać

realny wizerunek osób starszych.¹ Należy promować pozytywne postrzeganie starzenia się i przeciwdziałać dyskryminacji ze względu na wiek.^{1,8} Wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństw i budowanie pozytywnego spojrzenia na starzenie się i starość wymagają formułowania strategii działań. Podkreślanie znaczenia starości i podnoszenie jej statusu pozwala na poszukiwanie kreatywnych zadań dla seniorów. Wsparcie pozytywnego wizerunku starości uwzględniać powinno jakość życia seniorów, ich podmiotowość, godność, wolność, samorealizację oraz możliwość uzyskania pomocy.⁸ W działania na rzecz budowania realnego wizerunku starości powinny włączyć się: podmioty publiczne na szczeblu krajowym, media oraz organizacje pozarządowe. Ważne jest ustawodawstwo, strategia i polityka na szczeblu regionalnym i centralnym.⁸

W Polsce obserwuje się zmianę w odbieraniu osób starszych. W poszczególnych środowiskach są one różnie postrzegane.⁹ Należy wdrażać programy edukacyjne oraz badania dotyczące postrzegania osób starszych i rozumienia czynników korelujących z percepcją seniorów oraz istniejących stereotypów. Trzeba przeprowadzać kampanie społeczne na temat starzenia się i wkładu seniorów w rozwój społeczeństwa. Pozytywne aspekty starzenia powinny być promowane w różnych grupach, a szczególnie wśród młodzieży. Warto promować pozytywny wizerunek osób starszych i budować kulturę szacunku do seniorów. Ważne jest dostarczanie realnych informacji na temat starzenia się wynikających z faktów, a nie tylko wyobrażeń związanych z tym okresem życia.^{1,8} Wobec rosnącego odsetka ludzi w wieku podeszłym temat nastawienia młodzieży do starszych jest coraz bardziej aktualny.

Celem pracy było określenie wizerunku i autorytetu osób starszych i starości w opinii młodzieży z uwzględnieniem czynników socjodemograficznych.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono wśród młodzieży uczęszczającej do Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. J. Grodka, I Liceum Ogólnokształcącego im. Komisji Edukacji Narodowej oraz Gimnazjum nr 2 im. Królowej Zofii w Sanoku. W badaniach wzięło udział 360 wolontariuszy, którzy dobrowolnie przystąpili do eksperymentu, a warunkiem uczestnictwa była obecność na zajęciach w danym dniu oraz pisemna zgoda na udział. Badania przeprowadzono w 2016 r. zgodnie z zasadami Deklaracji Helsińskiej. Każdy respondent był poinformowany o celu badań oraz ich anonimowości. Ankietowani mieli także możliwość wycofania się z udziału w badaniu na każdym etapie. Wśród badanych było 33,3% gimnazjalistów, 33,3% licealistów i 33,3% studentów. Kobiety stanowiły 65,8%, a mężczyźni 34,2% ogółu badanych. Mieszkańcy wsi (52,4%) stanowili nieznacznie większy odsetek badanych niż mieszkańcy miasta (47,5%). Posłużono się metodą sondażu diagnostycznego i techniką ankiety. Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety skonstruowany z 33 pytań. Podzielono go na 3 części. Pierwsza miała na celu zebranie informacji na temat sytuacji socjodemograficznej ankietowanych. W drugiej części zawarto pytania o wiedzę o pozytywnych i negatywnych aspektach starości. Trzecia część kwestionariusza dotyczyła postaw młodzieży wobec starości i osób starszych oraz ich oczekiwań wobec starości. Rozważania w tym tekście dotyczą tylko pozytywnych elementów starości – wizerunku i autorytetu seniorów. Stanowi to część obszernych wyników badań, które dotyczyły postrzegania i postaw młodzieży wobec starości. Kwestionariusz składał się, za wyjątkiem jednego pytania dotyczącego wieku, z pytań zamkniętych i półotwartych. W 7 pytaniach respondenci mieli możliwość wyboru kilku odpowiedzi, a w pozostałych tylko 1. Dodatkowo w 9 pytaniach istniała możliwość wpisania przez ankietowanych własnej odpowiedzi. Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej. Analizowano zależności między autorytetem i wizerunkiem osób starszych, zmiennymi socjodemograficznymi (wiek, płeć, rodzaj szkoły). We wnioskowaniu statystycznym zastosowano testy: V Craméra (V) i phi (ϕ – miary symetryczne oparte na

teście chi-kwadrat informujące o sile zależności między zmiennymi w tabelach krzyżowych) oraz chi-kwadrat (χ^2) – w celu zbadania zależności pomiędzy dwiema zmiennymi nominalnymi, przyjmując poziom istotności $p < 0,05$.

Wyniki

Ponad połowa ogółu badanych deklarowała, że starość jest związana z posiadaniem doświadczenia życiowego (69,7%), mądrością życiową (67,2%) oraz czasem dla wnuków i rodziny (53,3%). Pozostałe skojarzenia to: troskliwość (42,8%), miłość (37,8%) i ciepło (31,9%). Dość często starość utożsamiania była z: sentymentalnością (28,6%) oraz życzliwością (23,9%). Pozostałe skojarzenia całej badanej grupy w opinii młodzieży to: czułość (16,7%), opanowanie (15,8%), prawdomówność (13,1%), stałość uczuciowa (10,3%), szczęście (9,7%), konsekwencja w dążeniu do celu (8,6%) oraz inne (2,2%). Różnice w uzyskanych wynikach dotyczyły następujących skojarzeń: najczęściej starość z miłością utożsamiali gimnazjaliści (51,7%), natomiast najrzadziej studenci (28,3%; $p < 0,001$) – tabela 1. Sentymentalność wskazało 43,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i zaledwie 14,2% gimnazjalistów – $p < 0,001$ (tabela 1). Pozostałe skojarzenia związane z wizerunkiem osób starszych nie były zróżnicowane w zależności od miejsca kształcenia badanych ($p > 0,05$).

Kobiety częściej niż mężczyźni starość kojarzyły z ciepłem ($p = 0,007$) oraz stałością uczuciową ($p = 0,04$). Mężczyźni natomiast częściej w porównaniu z kobietami starość utożsamiali z: opanowaniem ($p = 0,02$), szczęściem ($p = 0,02$) oraz uporem w dążeniu do celu ($p = 0,03$) – tabela 2. Nie wykazano związku między płcią badanych a różnicami w skojarzeniach związanymi ze starością ($p > 0,05$) oraz między miejscem zamieszkania badanych a skojarzeniami związanymi ze starością ($p > 0,05$).

Jeśli chodzi o wizerunek osób starszych w społeczeństwie, największy odsetek badanych deklarował, że autorytet seniorów w społeczeństwie plasuje się na średnim poziomie (58,1%), natomiast 14,4% respondentów, że na niskim (tabela 3). Na duży autorytet osób starszych wskazywali najczęściej uczniowie w gimnazjum (27,5%), a na mały – uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (18,3%).

Tabela 1. Skojarzenia związane ze starością z uwzględnieniem miejsca kształcenia badanych

Table 1. Notions of the old age in a view of young people in regard of respondent's place of education

Skojarzenia związane ze starością		Szkoła			Ogółem	p
		gimnazjum	ponadgimnazjalna	wyższa		
Miłość	n	62,0	40,0	34,0	136,0	$p < 0,001$ $V = 0,21$ $\chi^2 = 15,41$
	%	51,7	33,3	28,3	37,8	
Sentymentalność	n	17,0	52,0	34,0	103,0	$p < 0,001$ $V = 0,26$ $\chi^2 = 24,99$
	%	14,2	43,3	28,3	28,6	

p – poziom istotności statystycznej; V – współczynnik kontyngencji V Craméra; χ^2 – chi-kwadrat.

Tabela 2. Skojarzenia związane ze starością z uwzględnieniem płci badanych

Table 2. Notions of old age in regards of respondent's gender

Skojarzenia związane ze starością		Płeć		Ogółem	p
		kobieta	mężczyzna		
Szczęście	n	17,0	18,0	35,0	p = 0,02 φ = -0,12 χ ² = 5,14
	%	7,2	14,6	9,7	
Opanowanie	n	30,0	27,0	57,0	p = 0,02 φ = -0,12 χ ² = 5,25
	%	12,7	22,0	15,8	
Ciepło	n	87,0	28,0	115,0	p = 0,007 φ = 0,14 χ ² = 7,24
	%	36,7	22,8	31,9	
Upór w dążeniu do celu	n	15,0	16,0	31,0	p = 0,03 φ = -0,11 χ ² = 4,59
	%	6,3	13,0	8,6	
Stalość uczuciowa	n	30,0	7,0	37,0	p = 0,04 φ = 0,11 χ ² = 4,26
	%	12,7	5,7	10,3	

p – poziom istotności statystycznej; χ² – chi-kwadrat; φ – phi.

Tabela 3. Autorytet osób starszych w społeczeństwie a wybrane zmienne socjodemograficzne

Table 3. Reverence of elderly in a society and selected sociodemographic variables

Zmienna		Stopień autorytetu										Ogółem	
		bardzo wysoki		wysoki		przeciętny		niski		bardzo niski			
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Szkoła	gimnazjum	5	4,2	33	27,5	70	58,3	11	9,2	1	0,8	120	100,0
	ponadgimnazjalna	3	2,5	22	18,3	69	57,5	22	18,3	4	3,3	120	100,0
	wyższa	3	2,5	23	19,2	70	58,3	19	15,8	5	4,2	120	100,0
	ogółem	11	3,1	78	21,7	209	58,1	52	14,4	10	2,8	360	100,0
p = 0,01; Tau-c Kendalla = 0,11													
Płeć	kobieta	1	0,4	45	19,0	147	62,0	37	15,6	7	3,0	237	100,0
	mężczyzna	10	8,1	33	26,8	62	50,4	15	12,2	3	2,4	123	100,0
	ogółem	11	3,1	78	21,7	209	58,1	52	14,4	10	2,8	360	100,0
p < 0,001; V = 0,24; χ ² = 20,6													

p – poziom istotności statystycznej; V – współczynnik kontyngencji V Craméra; χ² – chi-kwadrat.

Bardzo niski autorytet seniorów w społeczeństwie najczęściej stwierdzali studenci (4,2%; p = 0,01) – tabela 3. Mężczyźni zdecydowanie częściej niż kobiety deklarowali wysoki autorytet seniorów w społeczeństwie (p < 0,001) – tabela 3. Autorytetu osób starszych w opinii młodzieży nie różnicowało miejsce zamieszkania (p = 0,91).

Omówienie

Starość to czas, w którym osoby mogą funkcjonować, rozwijać się w grupie, pogłębiać zainteresowania oraz kształtować nowe umiejętności i kompetencje.^{10,11} Obecnie dość często w różnych środowiskach, w tym wśród młodych, nie przywiązuje się znaczenia do doświadczeń i wiedzy seniorów.⁹ Okres starości nie jest pozytywnie

wartościowany w kulturze osób młodych, a wizerunek starości nie jest zgodny z rzeczywistością i przeważa w nim stereotypowe, medialne i niejednoznaczne podejście.^{12,13} Podczas badań przeprowadzonych przez Zielińską-Wieczorkowską i Kędziore-Kornatowską większość osób starszych deklarowała, że starość jest okresem pomysłnym.¹⁵ Problematyka wizerunku starości w opinii osób młodych jest prezentowana w nielicznych badaniach,^{9–13,15} a dodatkowo w niewielu wskazuje się na pozytywne aspekty starzenia się w społeczeństwie.^{11,15} Mimo że istnieje wiele badań dotyczących starości, to żaden z autorów nie badał postrzegania starości równocześnie w różnych grupach wiekowych, co utrudnia porównanie wyników badań własnych z innymi doniesieniami naukowymi.

Wśród najczęściej wymienianych przez studentów skojarzeń ze starością znalazły się: „złota jesień życia”,

„radość z przeżytego życia”, „piękny okres”, „czas na spełnienie marzeń”, „odpoczynek po latach pracy i wychowywaniu dzieci”, „nowe doświadczenie” oraz „piękno życia w rodzinnym gronie”.¹⁶

Dziemidok podkreśla, że mądrość to cnota często odnoszona do starości, dotycząca wiedzy o ludzkim życiu, a nie tylko tzw. wiedza akademicka. Kiedyś określana była jako nieodłączny atrybut starości. Wiedza wiąże się z wykształceniem, a mądrość wynika z doświadczenia życiowego oraz umiejętności wyciągania wniosków z powyższego doświadczenia.¹⁶ Steuden stwierdza jednakże, że wiek nie jest gwarancją mądrości, a jedynie czynnikiem jej sprzyjającym.¹⁷ W badaniach własnych wśród najczęściej wymienianych skojarzeń z wizerunkiem starości ponad połowa młodzieży wymieniała właśnie posiadanie doświadczenia życiowego oraz mądrości życiowej. Niemal połowa respondentów w badaniach Miłkowskiej uznała osoby starsze za dojrzałe oraz za wzorzec godny naśladowania.⁹ Z badań CBOS wynika, że respondenci widzą osoby starsze jako potrzebne społeczeństwu, a związane jest to głównie z doświadczeniem seniorów.¹⁸ Niemal wszyscy ankietowani cenili dziadków za wiedzę i doświadczenie. Również autorzy innych badań wskazali, że starość cechuje ogromne doświadczenie życiowe.^{12,15,16} Ziomek-Michalak w swoich badaniach wyszczególniła, że osoby starsze to dojrzały i rozważny oraz aktywni życiowo członkowie społeczeństwa.¹³ Studenci wśród pozytywnych cech osób starszych zaraz po opanowaniu wskazywali także na mądrość.¹⁴ Podobne wyniki uzyskała Zawada – w jej badaniach respondenci przypisali seniorom dojrzałość.¹⁹

Jak wynika z badań CBOS, im starsze osoby, tym częściej dostrzegają doświadczenie seniorów (95%).¹⁸ W porównaniu z nimi w grupie przebadanej przez Kołpę et al. mniejszy odsetek studentów (75%) potwierdził pozytywnie postrzeganie starości, zwłaszcza mądrość i doświadczenie życiowe ludzi w tym okresie życia.²⁰ Zbliżone do powyższych wyniki dotyczące tych cech seniorów uzyskały Wojcieszak et al.,²¹ Kansik i Kotryba²² oraz Stradomska i Zosak.²³ Zdecydowanie mniejszy odsetek młodzieży wskazał na mądrość i doświadczenie seniorów w badaniach Kieracińskiej,²⁴ natomiast w badaniach Miłkowskiej młodzież akademicka wskazała na osłabienie autorytetu osób starszych.⁹

W badaniach własnych dość często starość kojarzona była przez młodzież z czasem poświęcanym wnukom i rodzinie. Na ten aspekt wizerunku starości wskazano również w innych badaniach.^{12,18} Podkreślić należy, że dla seniorów w Polsce życie rodzinne oraz dzieci i wnuki to największe źródło satysfakcji.²⁵ Dziemidok¹⁶ i Ziomek-Michalak¹³ zwrócili natomiast uwagę, że starość najczęściej kojarzona jest z czasem emerytury i czasem odpoczynku. W badaniach prowadzonych przez CBOS podkreślono przeznaczanie go na działalność społeczną oraz charytatywną.¹⁸

Respondenci w badaniach własnych starość kojarzyli także z troskliwością (42,8%), miłością (37,8%) i ciepłem

(31,9%). Podobne przekonania ankietowanych zaobserwowała Krupa.¹²

W badaniach własnych wizerunek starości utożsamiany był przez młodzież z sentymentalnością oraz życzliwością. W mniejszym stopniu starość kojarzyła się im z: czułością, opanowaniem, prawdomównością, stałością uczuciową, szczęściem, konsekwencją w dążeniu do celu. Szczęście jako skojarzenie ze starością wykazały również Krupa¹² i Zajac-Lamparska.¹⁴ Opanowanie, zrównoważenie i spokój, podobnie jak w badaniach własnych, to skojarzenia wymieniane przez młodzież także w badaniach innych autorów.^{12,15}

Respondenci w badaniach dotyczących wizerunku starości prowadzonych przez innych autorów wskazali na odmienne cechy związane z okresem starości. Kojarzyli ją z ciepłem, spełnieniem, marzeniami i możliwością realizacji własnych zainteresowań.^{14,15} Uporządkowanie, ciekawość oraz zainteresowania to pozytywne elementy starości w opinii badanych przez Zajac-Lamparską.¹⁴ Respondenci w badaniach Zajac-Lamparskiej wskazywali też na pogodę ducha.

W wielu kulturach, a zwłaszcza w kulturze Wschodu, osoby starsze cechuje ogromny autorytet w społeczności.²⁶ W badaniach własnych ponad połowa ankietowanej młodzieży stwierdziła, że autorytet seniorów w społeczeństwie jest średni. O niskim autorytecie osób starszych mówił co siódmy ankietowany. Analiza wyników badań innych autorów wykazała różnorodność opinii dotyczących autorytetu osób starszych. W badaniach Miłkowskiej studentom starość kojarzyła się z osłabieniem autorytetu, dotkliwym dla seniorów i rodzącym konflikty międzypokoleniowe.⁹ Studenci w badaniach Ziomek-Michalak wśród pozytywnych skojarzeń starości dość często wskazywali na duży autorytet osób starszych.¹³ W badaniach Wojcieszak et al. zdecydowana większość osób uczących się w szkole pomaturalnej wskazała, że osoby starsze są autorytetem dla osób młodszych.²¹

Środowisko powinno wspierać oraz wzmacniać uznanie autorytetu starości jako okresu wydajnego i wypełnionego mądrością; traktować starość jako naturalny i wartościowy etap życia człowieka. W tym celu ważne jest zwiększenie udziału osób starszych w życiu publicznym.⁸ Osoby starsze to zróżnicowana wiekowo, zdrowotnie i materialnie, twórcza grupa wnosząca znaczący wkład w życie społeczne i ekonomiczne. Utrzymanie ich aktywności w życiu społecznym, edukacyjnym, rodzinnym, kulturalnym i kreowanie prawdziwego obrazu starości i jego pozytywnych aspektów w mediach oraz na różnych szczeblach kształcenia wpływa pozytywnie na ich wizerunek. Edukowanie i podejmowanie inicjatyw społecznych na rzecz osób starszych, integracja międzypokoleniowa oraz przeprowadzanie badań społecznych dotyczących tej grupy wiekowej wpływają na poprawę wizerunku i autorytetu osób starszych w opinii osób młodych.

Podsumowując, należy podkreślić, że brak jest wystarczającej liczby doniesień naukowych odnoszących się do wizerunku osób starszych w opinii młodzieży.

Wnioski

Jak wynika z przeprowadzonych badań, należy we wszystkich grupach wiekowych młodzieży, uczących się i studiujących, promować realny, pozytywny wizerunek osób starszych. Podkreślanie znaczenia autorytetu i pozytywnego wizerunku osób starszych powinno mieć miejsce na różnych etapach kształcenia.

Piśmiennictwo

- Drennan J, Treacy MP, Phelan A, et al; NCPPOP research team. Public perceptions of older people and ageing: A literature review. Dublin: NCPPOP; 2009. http://www.ncpop.ie/Year%201%20Reports/Microsoft%20Word%20-%20NCPPOP%20Lit%20Rev%201%20IL%2001_12_09Cover%20inc22_01_10.pdf. Dostęp 5.05.2018.
- Kozdroń A, Kozdroń E, Nowak PF. Osoby starsze w opinii studentów. W: Kowaleski JT, Szukalski P, red. *Pomyślnie starzenie się w perspektywie nauk społecznych i humanistycznych*. Łódź: Zakład Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ; 2008:204–215.
- Mariolis A, Foscolou A, Tyrovolas S, et al; MEDIS study group. Successful aging among elders living in the main continental region vs. insular areas of the Mediterranean: The MEDIS study. *Aging Dis*. 2016;7(3):285–294.
- Panagiotakos DB, Chrysohoou C, Siasos G, et al. Sociodemographic and lifestyle statistics of oldest old people (>80 years) living in Ikaria island: The Ikaria study. *Cardiol Res Pract*. 2011;6:79187. <http://dx.doi.org/10.4061/2011/679187>.
- Kelly GA, Lazarus J. Perceptions of successful aging: Intergenerational voices value well-being. *Int J Aging Hum Dev*. 2015;80(3):233–247.
- Rowe JW, Kahn RL. Successful aging. *Gerontologist*. 1997;37(4):433–440.
- Svantessona U, Jones J, Wolbert K, et al. Impact of physical activity on the self-perceived quality of life in non-frail older adults. *J Clin Med Res*. 2015;7(8):585–593.
- Chabiera A, Tokarz-Kamińska A. Wizerunek starości i człowieka starzego. Postawy wobec starzenia się społeczeństw. W: Barbara Sztur-Jaworska, red. *Strategie działania w starzejącym się społeczeństwie – tezy i rekomendacje*. Warszawa: RPO; 2012.
- Miłkowska G. Analiza postaw społecznych wobec ludzi starszych na podstawie opinii studentów. *Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie – rocznik polsko-ukraiński*. 2014;16:177–192.
- Musaiger AO, D'Souza R. Role of age and gender in the perception of aging: A community-based survey in Kuwait. *Arch Gerontol Geriatr*. 2009;48(1):50–57.
- Cybulski M, Kułak-Krajewska E, Sowa P, Shpakou A, Theodosopoulou E, Chadzopulu A. Social aspects of aging in the opinion of medical schools' students in Poland, Belarus and Greece. *Gerontol Pol*. 2015;4:165–173.
- Krupa B. Starość w percepcji młodzieży – perspektywa pedagogiczna. *Now Lek*. 2012;81(1):36–43.
- Ziomek-Michalak K. Starzenie się i starość w percepcji studentów przygotowujących się do zawodu pracownika socjalnego. *Gerontol Pol*. 2016;24:167–175.
- Zajac-Lamparska L. Współczesny obraz człowieka starszego wśród młodych dorosłych. *Pol Forum Psychol*. 2008;13(2):124–140.
- Zielińska-Wieczorkowska H, Kędziora-Kornatowska K. Jakość starzenia się i starości. *Gerontol Pol*. 2009;17(3):137–142.
- Dziemidok B. Aksjologiczne aspekty starości; czy starość może być piękna, dobra, mądra i szczęśliwa? *ΣΟΦΙΑ*. 2014;14:143–163.
- Steuden S. *Psychologia starzenia się i starości*. Warszawa: PWN; 2011.
- CBOS. Polacy wobec ludzi starszych i własnej starości. Warszawa; 2009. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_157_09.PDF. Dostęp 5.06.2018.
- Zawada A. Starość jako wartość – relacje międzypokoleniowe. W: Baloglova B, red. *Elan vital v priestore medzigeneračných vzt'ahov*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove; 2010:102–107.
- Kołpa M, Łabuzek M, Lipińska M. Postawy studentów licencjackich studiów pielęgnarskich wobec osób starszych. *Pielęg XXI w*. 2005;3(12):141–147.
- Wojcieszak A, Majda A, Nawalana A. Postawy ludzi uzupełniających wykształcenie średnie wobec osób starszych. *Probl Pielęg*. 2013;21(4):496–503.
- Kansik M, Kotryba J. Starość postrzegana oczyma ludzi młodych – analiza badań własnych. *Puls Uczelni*. 2013;2:18–22.
- Stradowska M., Zoszak K. Społeczne i psychologiczne skutki starzenia się, czyli o starości w ocenie osób w późnym wieku dojrzałym oraz w oczach adolescentów. W: Synowiec-Piłat M, Kwiatkowska B, Boryśłowski K, red. *Inkluzja czy ekskluzja? Człowiek stary w społeczeństwie*. Wrocław: WTN; 2015:55–70.
- Kieracińska, A. Przygotowanie do starości w wybranych grupach wiekowych. W: Dziegielewska M, red. *Przygotowanie do starości*. Łódź: Zakład Oświaty Dorosłych; 1997.
- CBOS. Obraz typowego Polaka w starszym wieku. Warszawa: 2010. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_002_10.PDF. Dostęp 5.06.2018.
- Zych A. Prawa człowieka prawami ludzi starszych. W: Zych A, red. *Starość darem, zadaniem i wyzwaniem*. Sosnowiec–Dąbrowa Górnicza: Progress; 2014:77–88.